

Hyvinvoinnin palvelualue

Hyvinvoinnin palvelualueella on kaksi lautakuntaa. Sivistys- ja kulttuurilautakunta koostuu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen, perusopetuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen palvelukokonaisuuksista. Sosiaali- ja terveystieteiden lautakuntaan kuuluvat palvelukokonaisuudet ovat ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut.

Hyvinvoinnin palvelualueen tehtävänä on järjestää ja osaltaan tuottaa vastuualueelleen kuuluvat palvelut, ja huolehtia palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvistä tuki- ja kehittämisprosesseista. Lisäksi tehtävänä on sivistys- ja kulttuurilautakunnan sekä sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan ja sen yksilöjaoston toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu. Hyvinvointipalvelujen valvonta ja ohjaus sekä asiainhoito toiminnan järjestäminen kuuluvat palvelualueen vastuualueeseen. Palvelualueella hoidetaan Tampereen kaupungin tekemien yhteistoimintasopimusten perusteella myös kansalaisopistotoiminnan yhteistoiminta-alueen sekä Tampereen ja Oriveden kaupunkien sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtäviä.

Toimintaympäristön muutokset

Väestön kasvun ennakoitaan jatkuvan voimakkaana. Peruskouluikäisten lasten ja 65 - 75 -vuotiaiden määrät kasvavat edelleen, mutta myös 30 - 39 -vuotiaiden määrä lisääntyy. Väestön kasvun ja ikääntymisen lisäksi muutoksia palvelutarpeisiin tuovat hyvinvointierojen kasvu. Perusopetuksen oppilaiden erityisen tuen tarpeen lisääntyminen on suhteessa oppilasmäärän kasvuun. Tämän hetken keskeisimpiä muutostekijöitä hyvinvoinnissa ovat työllisyyden ja toimeentuloon liittyvät ongelmat. Tampereen työllisyystilanne on kohentunut, mutta rakennetyöttömien määrä on edelleen korkea. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden, erityisesti nuorten osuus, on viime vuosina ollut kasvussa.

Hyvinvoinnin palvelualueen talouden tasapainottamisen keskeiset teemat ovat palvelujen rakennemuutosten edistäminen, toiminnan tehostaminen, palvelumaksujen maltillinen korottaminen ja yhdistysten avustusrahojen pienentäminen. Talousohjelman laadinnan keskeisenä periaatteena on ollut lakisääteisten palvelujen turvaaminen. Esitetyillä toimenpiteillä ei ole olennaista vaikutusta palvelutasoon. Erityistä huomiota on kiinnitetty lasten kasvatukseen ja opetuspalveluihin.

Hyvinvointikeskus -toimintaa toteutetaan kaupungin eri asuinalueilla Tesomalla, Koilliskeskuksessa, Lielahdessa sekä Hervannassa ja keskustassa verkostomallilla. Hyvinvointikeskuksissa, lähitöissä ja muissa palvelukeskityksissä kehitetään eri väestöryhmille kohdennettua neuvontaa ja ohjausta sekä omaehtoista toimintaa ja ennaltaehkäiseviä palveluja. Kaukajärven, Kämmenniemen ja Vuoreksen alueilla aloitetaan lähitoritoimintaa.

Palveluverkkoa kehitetään Päiväkotia ja kouluverkko -suunnitelman mukaisesti. Muutoksilla vastataan laajentuviin ja muuntuviin palvelutarpeisiin. Lisäksi eri palveluiden palveluverkkomuutosten suunnittelussa huomioidaan kaupungin tilaverkossa toteutuvat muutoshankkeet, sote-maakunta suunnittelu ja seudullisen varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittäminen. Palveluverkon muutoksissa on tavoitteena luopua pienistä, epätarkoituksenmukaista tiloista ja korjata etupainotteisesti olemassa olevia kiinteistöjä ennaltaehkäisten kunto- ja sisäilmaongelmia. Liikuntapaikkojen ja olosuhteiden kehittämisellä vastataan osaltaan tavoitteeseen omaehtoisen liikunnan edistämisestä. Tilojen käytön tehostamista toteutetaan mahdollistamalla tilojen käyttö kuntalaisten, järjestöjen ja eri yhteisöjen käyttöön.

Kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistetään toteuttamalla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa ja hyvinvointikertomuksen tavoitteita painopisteinä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen. Kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään vuonna 2019.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunta koostuu viidestä palvelukokonaisuudesta, jotka ovat ikäihmisten palvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut, vastaanottopalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut. Lautakunta vastaa Tampere-Orivesi-yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä.

Palvelut tuotetaan kunnan omana toimintana, hankitaan yksityisiltä tai kolmannen sektorin palveluntuottajilta tai ne voidaan järjestää seudullisesti tai maakunnallisesti. Suurin yksittäinen palveluntuottaja on Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (PSHP), joka tuottaa Tampereen kaupungille ensihoito- ja päivystyspalvelut, erikoissairaanhoidon sekä kehitysvammaisten laitoshoidon palvelut.

Toiminnan tasot ulottuvat yksilöstä yhteisöön ja ympäristöön. Palveluissa painottuvat ennaltaehkäisy, varhainen havaitseminen ja tuki sekä hyvä hoito, kuntoutus ja sosiaalinen tuki. Kuntalaisille luodaan edellytyksiä sekä tuetaan ja aktivoidaan mahdollisimman hyvän terveydentilan, toimintakyvyn ja elämänhallinnan saavuttamiseksi.

Toiminnan strategiset painopisteet ja tavoitteet

Vuoden 2019 talousarvio ja sen sisältämät sitovat toiminnan tavoitteet perustuvat syksyllä 2017 hyväksytyyn Tampereen strategiaan 2030, joka on valmisteltu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2018 - 2021 pohjalta.

Strategiassa tavoitellaan laaja-alaisen yhteistyön kautta hyvinvoinnin nykyistä tasaisempaa jakautumista eri alueiden ja väestöryhmien kesken. Tästä yhtenä esimerkkinä on työllisyydenhoitoa koskevien tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen useille kaupungin toimijoille.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa painopistettä siirretään edelleen ennaltaehkäiseviin palveluihin, varhaiseen tukeen sekä kotiin vietäviin palveluihin. Palvelurakenteiden uudistaminen jatkuu ikäihmisten palveluissa, lasten ja nuorten palveluissa, mielenterveys- ja päihdepalveluissa, kehitysvammaisten palveluissa sekä perusterveydenhuollossa myös vuonna 2019.

Palveluissa tavoitellaan yksilöllisyyttä ja vaikuttavuutta, ja niitä kehitetään aktiivisesti ja tavoitteellisesti yhdessä käyttäjien ja asukkaiden kanssa. Digitaalisten palvelujen osuutta palvelutarjonnasta ja niiden käyttöä pyritään merkittävästi lisäämään. Uuden strategian keskeisiä painoituksia sosiaali- ja terveyslautakunnan näkökulmasta ovat myös asukkaiden ja yhteisöjen osallisuuden ja aktiivisuuden vahvistaminen. Kaupungin rooli on olla entistä enemmän mahdollistaja ja kumppani.

Talouden tasapainon saavuttaminen erityisesti menojen kasvua hillitsemällä sekä tuottavuutta parantamalla ovat strategisia tavoitteita kuluvalle valtuustokaudella. Vuonna 2018 hyväksytyn talouden tasapainottamishjelman tarkemmat tavoitteet ja toimenpiteet on huomioitu sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan suunnittelussa heikentämättä olennaisesti palvelutasoa.

Sosiaali- ja terveyslautakunnalle kohdistuu vuonna 2019 yhteensä kuusi sitovaa toiminnan tavoitetta, jotka esitetään alla olevassa taulukossa. Strategian sisältöjä tarkennetaan toimenpiteiksi lautakunnan palvelu- ja vuosisuunnitelmassa.

Valtuustokauden tavoite 2018-2021	Nro	Sitova toiminnan tavoite 2019
Palvelujen painopistettä on siirretty ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä kotiin vietäviin palveluihin	3	Ikäihmisistä 92 % asuu kotona, 6 % tehostetussa palveluasumisessa ja 2 % pitkäaikaisessa laitoshoidossa

	4	Lastensuojelun asiakkaiden osuus väestöstä (0-17-vuotiaat) on enintään 5,9 %
	5	Pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna
Tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen on parantunut	6	Tyytyväisyys palveluihin on parantunut valituissa kohteissa*
Työttömyys on alentunut maan keskiarvon tasolle ja erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet	13	Erityistä tukea tarvitsevien työllistymisedellytykset ovat parantuneet
Kaupungin talous on tasapainossa ja talouden tasapainottamishjelman tavoitteet on saavutettu	42	Työvoimakustannukset ovat vuosisuunnitelman mukaiset

*) valitut kohteet ovat sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan osalta terveysasemat.

Talous

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2017	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Myyntitulot	61 269	42 898	43 004
Maksutulot	53 827	47 404	48 812
Tuet ja avustukset	4 640	6 675	3 351
Vuokratulot	189	136	136
Muut toimintatulot	1 816	1 091	1 091
Toimintatulot yhteensä	121 740	98 202	96 393
Toimintamenot			
Henkilöstömenot			
Palkat ja palkkiot	-189 495	-148 095	-169 092
Henkilösivumenot			
Eläkemenot	-45 299	-36 801	-38 123
Muut henkilösivumenot	-9 009	-6 449	-6 625
Palvelujen ostot	-476 327	-505 640	-534 958
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-27 360	-14 708	-17 983
Avustukset	-44 084	-38 069	-42 668
Vuokramenot	-35 112	-30 196	-30 174
Muut toimintamenot	-1 267	-632	-836
Toimintamenot yhteensä	-827 953	-780 589	-840 458
Toimintakate	-706 213	-682 387	-744 065
Rahoitustulot ja -menot	5 800	4 000	4 000
Poistot ja arvonalentumiset	-2 202	-1 627	-1 996
Tilikauden tulos	-702 614	-680 014	-742 061

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.

Investoinnit (1 000 euroa)	TP 2017	Muutettu TA 2018	TA 2019
Investointimenot	-2 000	-2 610	-1 531
Sitovat erät (1 000 euroa)			TA 2019
Sosiaali- ja terveyslautakunta, toimintakate (pl. erikseen sitovat erät)			-743 985
Smart Tampere			-80
Sosiaali- ja terveyslautakunta, nettoinvestoinnit			-1 531

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palveluihin sisältyy toimintakykyä edistävät ja kotiin annettavat palvelut, kuten ohjaus ja neuvonta, palvelukeskus-, korttelikerho- ja lähitoritoiminta, ikäihmisten kuljetuspalvelut, kotihoito, palvelutalon kotihoito, yli 21-vuotiaiden omaishoidon tuki, perhehoito, päiväkeskustoiminta, lyhytaikaishoito ja veteraanikuntoutus. Palvelukokonaisuuteen kuuluu myös asumispalvelut (tehostettu palveluasuminen ja palveluasuminen), vanhainkotihoito, erityisvaativa hoito, Rauhaniemen sairaala ja Oriveden terveystieteiden keskuksen kuntoutuspalvelut. Kotona asuvat saavat myös kuntoutuksen tai lääkäripalvelut kotiin tai ne toteutetaan läheisessä tehostetun palveluasumisen yksikössä. Ikäihmiset ohjautuvat palveluihin asiakasohjausyksikön kautta, jossa palvelutarve selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa ja järjestetään hänelle soveltuvimmat palvelut.

Ikäihmisten palvelujen tavoitteena on, että ikäihmiset voisivat asua turvallisesti kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä mahdollisimman pitkään. Kun kotona asuminen ei enää ole mahdollista, löytyy jokaiselle sopiva asumismuoto tehostetusta palveluasumisesta, vanhainkodista tai uusista, kodin ja tehostetun palveluasumisen väliin kehitettävistä asumisratkaisuksista. Sairaalahoidon perustuu tarpeeseen ja on pääasiassa lyhytaikaista. Palveluilla pyritään tukemaan monipuolisesti vanhuksen elämää ja auttamaan vanhusta ohjaamaan itse omaa elämää asuinympäristössään.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ikäihmisten palvelujen asiakasmäärän ja asiakkaiden hoitoisuuden ennakoidaan jatkavan kasvuaan väestön edelleen ikääntyessä. Kasvuun vastaaminen edellyttää resurssien lisäämisen ohella erityisesti kotihoidon sisällöllistä kehittämistä, intensiivisen hoivan tuottamista vanhuksen kotiin sekä mm. sairaanhoidollisen ja kuntoutuksen osaamisen lisäämistä kotihoidossa. Vuoden 2019 painopisteenä on aiempien vuosien tavoitteiden mukaisesti laitoshoidon tarpeen vähentäminen lisäämällä kotiin tai kodinomaisiin oloihin annettavaa apua ja hoitoa. Erityisenä painopisteenä on kotihoidon asiakkaitten tarpeettoman sairaalakäytön ja Acutakäytön vähentäminen. Rauhaniemen sairaala ja Oriveden terveystieteiden keskuksen kuntoutuspalvelut siirtyivät vuoden 2018 alusta ikäihmisten palvelujen palvelulinjalle, samalla aloitettiin sairaalakuntoutuksen ja kotikuntoutuksen prosessien yhdistäminen. Tätä kehittämistä jatketaan ja vahvistetaan vuonna 2019, suunnitteilla on muun muassa arviointi- ja jatkokuntoutusosaston perustaminen. Vuonna 2018 perustettiin kaksi vaativan hoivan yksikköä, molemmat jatkavat vuonna 2019. Molempiin yksiköihin asiakkaat tulevat mielenterveyspalvelujen ostopalveluyksiköistä tai pitkäaikaisesta psykiatrisesta sairaalahoidosta.

Osaamisen ja resurssien joustavaa käyttöä ympärivuorokautisen hoidon ja kotihoidon välillä kehitetään. Hyvinvointiteknologiaa eri muodoissa hyödynnetään eri palvelumuotojen yhdistämisessä ja erityisesti kotiutusprosessin kehittämisessä. Keskeisenä teknologiana käytetään kuvapuhelinyhteyttä, jonka käyttö laajennetaan myös lääkäripalveluihin. Ikäihmisten palvelulinja osallistuu aktiivisesti Kotidigi-hankkeeseen, jossa kehitetään yhteistyössä myös yritysten kanssa hyvinvointiteknologian uusia soveltamismahdollisuuksia täydentämään kotona asuvien vanhusten palveluja ja osin korvaamaan perinteisiä kotikäyntejä. Digitalisaatiota hyödynnetään erityisesti henkilöresurssien oikea-aikaisessa kohdentamisessa. Tavoitteena on lisäksi ottaa käyttöön päiväkeskusasiakkaitten jononhallintaan optimointityökalu. Optimointityökalun avulla pystytään nostamaan päiväkeskusten käyttöastetta ja pienentämään kuljetuskustannuksia. Nykyisten työvuorosunnittelujärjestelmien automaattisten optimointiominaisuuksien käyttöä laajennetaan ja mahdollisesti hankitaan uusia ominaisuuksia.

Uusia sosiaalisen tuen palvelutapoja kehitetään, jottei teknologisten ratkaisujen käyttäminen aiheuta vanhusten yksinäisyyden tunteen lisääntymistä. Merkittävä osa tästä kehittämistyöstä kanavoituu Seniori-Vamos-hankkeen kautta, jota hallinnoi seurakuntayhtymä. Lisäksi Yhteinen keittiö -projektin aikana syntyneet kotona asumista ja yhteisöllisyyttä tukevat säännölliset tapahtumat jatkuvat ja laajenevat useampiin kerhotiloihin. Yhteistyötä lisätään myös ulkopuolisten palveluntuottajien sekä lähitorien ja

hyvinvointikeskusten kanssa. Yhteistyötä suunnataan palvelujen sisällön kehittämiseen sekä vanhuksen elämänlaatua tai tyytyväisyyttä kuvaavien mittautapojen kehittämiseen.

Käynnissä olevaa ikäihmisten palvelujen rakennemuutosta tuetaan lisäämällä kotiin annettavia palveluja mm. kotihoidon lääkäripalvelujen vahvistamisella, palvelutalon kotihoitoa kehittämällä sekä lisäämällä päihde- ja mielenterveysasiakkaiden kohtaamisen ja hoitamisen vaatimaa osaamista. Palvelutalon kotihoitoa palvelumuotona kehitetään ja sen palvelukuvaus yhtenäistetään eri palveluntuottajien kesken. Tavoitteena on kustannustehokas intensiivinen kotiin annettava palvelumuoto perinteisen kotihoidon ja ympäri-vuorokautisen ryhmäkoti- tai vuorokautisen tehostetun palveluasumisen väliin.

Palvelurakenteen kehittämisen ohella ikäihmisten palvelulinja toteuttaa kaupungin valtuuston hyväksymää talousohjelmää, jonka lisäksi palvelulinjalla etsitään ja toteutetaan kustannustehokkuuden parantamista. Keskeistä on varmistaa, että asiakasrajapinnassa työskentelevien työajasta valtaosa käytetään asiakastyöhön ja työajan suunnittelu on asiakaslähtöistä. Hallinnollinen työ, kuten kirjaaminen, tehdään tehokkaasti sille osoitettuna aikana. Kotihoidon toiminnassa vahvistetaan hoitajatiimimallia, jonka arvioidaan parantavan asiakastyötyytyväisyyttä sekä lisäävän kustannustehokkuutta. Kustannustehokkuuden nosto perustuu kotikäyntien ruuhkahuippujen vähentämiseen. Ympäri-vuorokautisessa hoidossa tehostetaan teknologian käyttöä ohjaamaan henkilöstöresurssien kohdentamista erityisesti yöaikana, mikä mahdollistaa henkilöstöresurssien joustavan käytön ympäri-vuorokautisen hoidon ja kotihoidon yöpartion kesken.

Omaishoidettavien ikäihmisten määrän ennakoitaan jatkavan kasvuaan. Omaishoidon tuki halutaan jatkossakin turvata kaikille, joiden hoidon sitovuus ja vaativuus täyttää sille asetetut kriteerit. Omaishoidon tuen kelpoisuusarviointi ohjataan tekemään ensisijaisesti kansallisessa ODA-hankkeessa (Omat digiajan hyvinvointipalvelut) kehitetyssä sähköisessä Omaolo-palvelussa. Palvelulinja osallistuu myös maakunnan valmisteluun yhteisen omaishoidon toimintamallin luomiseksi.

Vuoden 2019 keväällä aloittaa toimintansa Satamakadun peruskorjatussa kiinteistössä tehostetun palveluasumisen yksikkö (75 ryhmäkoti- tai vuorokautista paikkaa). Palvelu kilpailutetaan kohdekilpailuna ja valittavan palveluntuottajan kanssa pyritään kehittämään palvelun sisältöä sekä osin ikäihmisten palvelurakennetta. Alkuvuonna 2019 alkaa tehostetun palveluasumisen uusi puitesopimuskausi. Sopimuksen sisältöä uudistetaan siten, että palveluntuottajien tulee toteuttaa palvelussaan myös ikäystävällisen Tampereen periaatteita. Puitesopimuskausi alkaa pyritään tarjoamaan asiakkaille kustannustehokas valinnanmahdollisuus.

Palvelulinja osallistui vuonna 2018 Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihankkeen Ikäneuvo-kokeiluhankkeeseen, jossa luotiin maakunnallisen ikäihmisten neuvonnan ja asiakasohjauksen toimintamallin yhteydessä ikäihmisen laaja-alaisen moniammatillisen CGA-arvioinnin kehikko. CGA-arviointikehikko otetaan säännölliseen käyttöön vuoden 2019 aikana.

Talous

Käyttötalous (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Toimintatulot	48 084	48 396
Toimintamenot	-190 107	-207 685
Toimintakate	-142 024	-159 289

Investoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018	TA 2019
Investointimenot	-160	-103

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin sisältyvät äitiys- ja lastenneuvolapalvelut hyvinvointineuvolan toimintamallilla järjestettyinä, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, sosiaalihuoltolain mukaiset perhepalvelut, nuoriso- ja ehkäisyneuvolapalvelut, lasten ja nuorten poliklinikka, puheterapiapalvelut, alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuki, lastensuojelun avohuollon palvelut sekä lastensuojelun sijaishuollon palvelut. Palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, tarjota tukea, tutkimuksia tai arviointia sekä hoitoa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ongelmien tai sairauden ilmetessä sekä tarvittaessa turvata lapsen tilanne viranomaiskeinoin. Asiakaskeskeisyys, monialaisuus, yhdenvertaisuus ja oikea-aikaisuus ovat läpileikkaavia periaatteita kokonaisuuden erilaisissa palveluissa.

Lapsiperheiden sosiaali- ja terveystalveluihin sisältyviä palveluja tuottavat kaupungin avo- ja asumis- palvelujen palveluryhmän lisäksi useat yksityiset lastensuojelun sijaishuollon palveluntuottajat, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS), omaishoidon tuen asiakkaiden lyhytaikaishoidon palveluntuottajat sekä tuetun ja tukiasumisen palveluntuottajat. Lapsiperheiden tilapäisessä kotipalvelussa sekä perheneuvolan neuvonta- ja terapiapalveluissa on käytössä palvelusetelit. Lisäksi lastensuojelun avohuollon asiakkaille hankitaan tarpeiden mukaisesti muun muassa tehostettua perhetyötä yksityisiltä palveluntuottajilta oman palvelu- tuotannon lisäksi.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palvelulinjan toiminnan painopisteitä ja kehittämistä ohjaa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tuotosten juurruttaminen osaksi kaupungin toimintaa. Kehittämistä tehdään monialaisesti yhdessä avo- ja asumis- palveluiden muiden palvelulinjojen, kasvatus- ja opetus- sekä kulttuuri- ja vapaa-aika- palvelujen kanssa ja osana kaupungin palvelumallityötä. Aluekohtaisista ilmiöistä kerätään tietoa palvelujen kehittämiseen myös sosiaalisen raportoinnin kautta.

Perhekeskustoimintamallia laajennetaan Hervanta-Vuores pilottialueelta muualle kaupunkiin kokemukset ja alueiden tarpeet huomioiden. Perhekeskustoimintamallissa toimii yhteistyössä matalan kynnyksen periaatteella lapsiperheiden palvelut: sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja koulun sekä järjestöjen toimijoita. Perhekeskus toimii verkostomaisesti ja palveluja tarjotaan useissa eri toimipisteissä ja kohtaamispaikoissa.

Talousohjelman tavoitteisiin liittyen on tunnistettu tarve selkeyttää yhdyspintoja jouhevampien asiakas- polkujen ja laadukkaampien palvelujen antamiseksi asiakkaille. Talousohjelman osana toteutetaan hoitotarvikejakelun kriteerien uudelleenarviointi. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kumppanuus- avustuksista leikataan 10 prosenttia. Talousohjelman toteutumisen riskinä on sijaishuollon uuden hankinta- sopimuksen myötä tulevat hintojen korotukset.

Sosiaalityön asiakasmäärä on lisääntynyt erityisesti perhepalveluissa, joita vahvistetaan kolmella sosiaali- työntekijällä. Varhaisen vaiheen palveluja tuetaan myös siirtämällä ostopalveluihin varattuja määrärahoja kohdennettavaksi asiakkaiden palvelutarpeisiin jo aiemmassa vaiheessa. Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä kehitetään sisällöllisesti vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Näillä toimenpiteillä edistetään rakennemuutosta ja estetään asiakkaiden päätymistä raskaampien palvelujen piiriin.

LAPE-muutosohjelman mukaisesti lastensuojelupalveluja kehitetään kohti lastensuojelun systeemistä toimintamallia, johon henkilöstö koulutetaan. Lastensuojelun sijaishuollon uuden hankintasopimuksen myötä sijaishuoltopaikkojen saatavuus paranee, mikä helpottaa tarpeenmukaisten paikkojen löytämistä sijoitettaville lapsille. Uusi sopimus on Pirkanmaan maakunnan laajuinen. Kiireellisten sijoitusten määrää pyritään edelleen kaikin käytettävissä olevin keinoin vähentämään ja prosesseja sujuvoittamaan.

Olemassa olevien digitaalisten palvelujen käyttöä tehostetaan ja ODA-hankkeen tuloksia hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Sähköisen ajanvarauksen mahdollisuuksia lisätään ja nykyisiä markkinoidaan

aktiivisesti asiakkaille. Tavoitteena on tälläkin tavalla vähentää peruuttamattomia poisjääntejä asiakaskäynneiltä.

Palveluverkkoon tulee muutoksia kun nuorten talon toimintojen myötä myös etsivä työ muuttaa Tullinkulmaan, josta myös opiskeluterveydenhuolto saa uudet toimitilat. Muilta osin tilojenkäyttöä tehostetaan ja tiivistetään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Talous

Käyttötalous (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Toimintatulot	8 078	7 652
Toimintamenot	-82 023	-90 792
Toimintakate	-73 945	-83 140

Investoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018	TA 2019
Investointimenot	-326	-355

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.

Vastaanottopalvelut

Vastaanottopalvelut sisältävät kansanterveys- ja terveydenhuoltolain mukaisesti väestön terveydentilan seuranta, terveyden edistämistä ja sen osana terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia sekä suun terveydenhuollon, avokuntoutuksen ja avosairaanhoidon palvelut. Palveluihin sisältyy perusterveydenhuollon alueellisen vastaanottotoiminnan ja suun terveydenhuollon lisäksi perusterveydenhuollon erityisvastaanottojen palveluja. Palvelujen tavoitteena on edistää terveyttä ja ennaltaehkäistä sairauksien syntymistä, tunnistaa sairastumisriskissä olevat henkilöt mahdollisimman varhain ja vastata osaltaan sairastuneiden hyvästä hoidosta ja kuntoutuksesta.

Kaupungin oman organisaation lisäksi terveysasematoimintaa tuottavat yksityiset palveluntuottajat. Vastaavasti hammaslääkäripalveluja ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja tuotetaan sekä oman organisaation että useiden eri palveluntuottajien toimesta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vastaanottopalveluissa tavoitteena on turvata palvelujen oikea-aikainen saatavuus kehittämällä toimintamalleja ja lisäämällä sähköisiä palveluja. Sekä vastaanottotoiminnan että suun terveydenhuollon palveluissa edistetään palvelumallityötä keskittämällä toimintaa suurempiin palvelupisteisiin ja ottamalla käyttöön digitaalisia ratkaisuja niin ammattilaisten välisessä kuin asiakasviestinnässä. Suun terveydenhuollon palveluverkkoa tiivistetään vuoden 2019 aikana, kun Tullinkulmaan valmistuu uusia tiloja korvaamaan suljettavia Nekalan, Aleksanterin sekä Messukylän hammashoitoloita.

Vastaanottopalvelut hyödyntää kansainvälisiä kokemuksia muun muassa asiakaskohtaamisten avainhetkien parantamisessa, ammattilaisten välisen ja asiakkaiden kanssa tapahtuvan viestinnän selkeyttämisessä sekä toimintatapojen kehittämisessä siten, että omaksutuissa käytännöissä, palvelun rakenteessa tai muussa yhteydessä havaitut kehittämiskohteet ja ongelmat nostetaan mahdollisimman nopeasti esille ja käsitellään systemaattisesti. Linnainmaan ja Tipotien terveysasemilla kokeiltua uutta toimintamallia jatkokehitetään niin, että asiakkaiden yhteydenpäänti palveluihin parane.

Suun terveydenhuollossa otetaan käyttöön sähköinen ratkaisu toiminta-, laatu- ja vaikuttavuustietojen seuraamiseksi ja vertailemiseksi. Samalla tavoin terveysasematoiminnan toiminta- ja taloustietojen

seurantaa varten rakennetaan tiedolla johtamista tukeva automatisoitu ratkaisu. Omaolo-oirearviot otetaan käyttöön eri palveluissa sitä mukaa, kun ne valmistuvat.

Palvelulinja tiivistää yhteistyötään Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa hyödyntämällä erikoissairaanhoidon etäkonsultaatiomahdollisuuksia toiminnassaan sekä selvittämällä yhteistyömahdollisuuksia vastaanotto-toiminnan kiireellisen hoidon järjestämisessä. Lisäksi jatketaan valmistelutyötä alueellisen apuvälineyksikön toiminnan aloittamiseksi yhteistyössä Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ja alueen kuntien kanssa.

Vastaanottopalvelut on mukana Tesoman allianssin yhteistoiminnallisessa kehittämisessä. Kansallisella tasolla palvelulinja jatkaa osallistumistaan suun terveydenhuollon ja terveystasemalavojen valinnanvapauskokeiluihin, mikäli niille myönnetään jatkorahoitus. Lisäksi vastaanottopalvelut on mukana valinnanvapauspilotissa niiden toteutuessa ja mikäli Tampereen kaupunki tulee niihin valituksi.

Vastaanottopalveluja koskevia ehdotettuja säästötoimenpiteitä ovat perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon asiakasmaksujen nostaminen lain sallimiin maksimeihin. Palvelulinja tarkistaa maksuttomien hoitotarvikkeiden ja -välineiden myöntämisen kriteerejä sekä ottaa käyttöön erillisen hoitajamaksun. Lisäksi palvelulinja käy keskusteluita kumppanuusavustettavien tahojen kanssa myönnettävien avustusten vähentämisestä. Kumppanuusavustuksista leikataan 10 prosenttia.

Talous

Käyttötalous (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Toimintatulot	19 145	16 833
Toimintamenot	-81 891	-87 692
Toimintakate	-62 746	-70 860

Investoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018	TA 2019
Investointimenot	-1 706	-835

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.

Psykososiaalisen tuen palvelut

Psykososiaalisen tuen palvelukokonaisuuteen kuuluvat aikuisten sosiaalipalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä vammais- ja kehitysvammaisten palvelut. Maahanmuuttajille suunnatut palvelut on integroitu palveluihin. Tampere vastaa myös Oriveden palveluiden järjestämisestä.

Aikuisten sosiaalipalveluihin kuuluvat Sarviksen sosiaaliaseman palvelut, rikos- ja riita-asioiden sovittelu-toiminta, asioimistulkkaus- ja käännöspalvelut, turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskustoiminta ja alaikäisten maahanmuuttajanuorten palvelut. Ostopalveluina hankitaan osallisuutta vahvistavaa kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta sekä nuorten matalan kynnyksen palveluita.

Mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuuluvat psykiatrinen avohoito sisältäen erikoistuneet psykiatrian poliklinikat, päiväsairaalatoiminnan ja päihdeavopalvelut sekä Hatanpään puistosairaalan psykiatrian palvelut. Lisäksi palveluihin kuuluvat päihdehuollon päiväkeskustoiminta, katkaisu- ja selviämishoitoasema-palvelut, sekä ensivaiheen asumispalveluita, lyhytaikaista päihdehuollon laitospalvelua ja osa tukiasumis-toiminnasta. Ostopalveluina hankitaan pääosa mielenterveys- ja päihdehuollon asumispalveluista ja huumehoidosta sekä kotiin annettavan tuetun asumisen palvelut ja päihdehuollon laituskuntoutus.

Vammaispalveluilla tuetaan vammaisen henkilön itsenäistä selviytymistä yhdenvertaisena kuntalaisena. Palvelukokonaisuuteen kuuluvat vammaisten palvelut ja tukitoimet, vammaisten asumispalvelut ja päivätoiminta, kehitysvammaisten avopalvelut sekä kehitysvammahuollon laitospalvelut ja avustukset. Vammaispalvelut hankitaan pääosin ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Kehitysvammapoliklinikan palvelut ja kehitysvammaisten laitoshoidon hankitaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä. Kehitysvammalain rajoituspykälään liittyvää asiantuntijaryhmän palvelua myydään ostopalveluyksiköille.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Psykososiaalisen tuen palvelujen painopisteenä ovat heikoimmassa asemassa ja syrjäytymisvaarassa olevien asiakkaiden toimintakyvyn ja elämänhallinnan ylläpitäminen ja vahvistaminen sekä sote-uudistukseen valmistautuminen. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa hoidetaan potilaat laadukkaasti ja tehokkaasti integroimalla palvelut. Kehitysvammaisten palveluissa ja vammaispalveluissa tuetaan itsenäistä elämää ja omatoimisuutta tukipalveluita hyödyntämällä. Aikuissosiaalityössä korostuu sosiaalinen kuntoutus ja verkostotyö. Psykososiaalisen tuen palveluissa noudatetaan talousohjelmaa ja pyritään vaikuttaviin ja kustannustehokkaisiin palveluihin. Talous- ja velkaneuvonta siirtyy vuoden 2019 alusta alkaen valtiolle.

Perustoimeentulotuen siirtyminen Kelaan on aiheuttanut sen, että harkinnanvaraisen tuen luonne ja tarve on kasvanut pysyvästi. Työllisyyspalvelujen elokuussa 2017 alkanut kuntakokeilu ohjaa työvoimapalveluista sosiaalityön palveluihin asiakkaita, joiden ei arvioida hyötyvän työvoimapalveluista. Työmarkkinatuelta toimeentulotuen varaan siirtyvät asiakkaat tarvitsevat aikuissosiaalityön palveluita ja harkinnanvaraista taloudellista tukea. Pakolaisiin liittyvien erityiskustannuskorvausten hakemista on tehostettu vuoden 2018 aikana. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä olevien sopimusten määrä sekä haettavien korvausten määrät ovat kasvussa.

Pakolaiskiintiön nosto vaikuttaa edelleen asiakasmäärään maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluissa. Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden hallittua kotoutumista edistetään yhteistyöverkostojen ja TEKO-hankkeen tuella sekä työvoimapalveluiden kanssa toteutettavalla yhteistyöllä.

Tampereen kaupunki on mukana asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiassa ja siihen liittyvässä toimenpideohjelmassa (AUNE 2016 - 2019) sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat-hankkeessa (Aku 2016 - 2019).

Aikuissosiaalityön palvelut osallistuu STM:n sekä THL:n Osallistava sosiaaliturva -kuntakokeiluun. Kokeilu liittyy hallituksen kärkihankkeisiin "Palvelut asiakaslähtöisiksi" ja "Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan". Kokeilussa kehitetään aikuissosiaalityöhön malli, jossa sosiaalityöllä on nykyistä enemmän välineitä tukea pitkäaikaistyöttömiä. Tamperelaisten alle 25-vuotiaiden nuorten arki haltuun -hankkeen kohderyhmänä ovat tulottomat, palvelujen ulkopuolella olevat nuoret. Hankkeessa etsitään ja ohjataan nuoria tarvittavien palveluiden piiriin hyödyntäen ja tiivistäen olemassa olevaa yhteistyöverkostoa. Vuokravelkaantumisen vähentämiseksi ja asumisen ongelmatilanteiden tueksi luodaan toimintamalleja Asumisneuvonnan hankkeen ja Tamperelaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ennaltaehkäisy -hankkeen avulla.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa etsitään keinoja vastata lisääntyneeseen palvelutarpeeseen. Psykiatrian palvelurakenteen muutoksen edellyttämät lisäykset kohdistuvat asumispalveluihin sekä avopsykiatriaan mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Hoidotakuun määräaikoja noudatetaan ja palveluja tarjotaan joustavasti myös ilta- ja viikonlopputyönä. Nuorisopsykiatriassa läheteiden määrä on lisääntynyt vuosittain. Hoitojonon purkamiseksi saatiin kesällä 2018 nuorisopsykiatriaan lisäresurssina kolme psykiatrisen sairaanhoitajan määräaikaista vakanssia. Vuonna 2019 nämä vakanssit vakinaistetaan ja ne tulevat sijoittumaan yläkouluille jalkautuvaan tiimiin. Nuorten aikuisten yksikkö on yhteistyössä aikuissosiaalityön alle 30-vuotiaiden oma-työntekijäpalvelun kanssa kehittämässä ja ottamassa käyttöön kansallisen Omaolon sähköisiä palveluja. Mielenterveyskuntoutujien tehostetun palveluasumisen ja palveluasumisen vaikuttavuusperusteisesti kilpailutetut palveluntuottajat aloittavat vuoden 2019 alussa.

Vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen ja päivätoiminnan kilpailutuksen seurauksena uusi sopimuskausi astuu voimaan 1.1.2019. Vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun osalta seurataan

liikennepalvelulain muutosten vaikutuksia. Kehitysvammaisten lyhytaikainen laitoshoido kilpailutetaan yhdessä lasten ja nuorten sekä ikäihmisten palveluiden kanssa.

Vuoden 2019 alussa valmistuu 8-paikkainen kehitysvammaisten ympärivuorokautinen asumisyksikkö sekä 12-14 tuetun asumisen asuntoa, jossa aloitetaan sosiaalisen isännöinnin kokeilu. Kalkun asumispalveluyksikön palveluntuottajaksi vaihtuu huhtikuussa 2019 Honkalampisäätiö. Asumispalveluja järjestetään ensisijaisesti niille nuorille ja aikuisille kehitysvammaisille, jotka asuvat vielä lapsuudenkodeissaan.

Lisäksi vammaispalvelussa kehitetään henkilökohtaisen avun työnantajamallia, mm. sähköinen palkanmaksuohjelma laajennetaan asiakkaiden käyttöön. Vammaispalvelut ovat mukana kehittämässä vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun sähköistä Omaolo-arviointia, jolla asiakas voi itsenäisesti arvioida oikeuttaan palveluun. Omaolo tarjoaa sähköistä hakemusta, jos asiakkaalla on mahdollisuus palveluun.

Lisäksi Tampereen kaupunki on mukana kehitysvammaisten avopalvelujen osalta Yes we are in -hankkeessa (2018 - 2020), jossa edistetään sosiaalisen median ja sosiaalisen osallisuuden toimintaa eri kulttuurien välillä ja kehitysvammaisten elämässä.

Talous

Käyttötalous (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Toimintatulot	22 371	23 003
Toimintamenot	-138 703	-146 946
Toimintakate	-116 332	-123 943

Investoinnit (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018	TA 2019
Investointimenot	-418	-238

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.

Erikoissairaanhoidon palvelut

Erikoissairaanhoitoon sisältyvät päivystystoiminta (Acuta), vuodeosastohoidon, sairaalakuntoutuksen, poliklinikkatoiminnan ja ensihoidon palvelut sekä myös kotiin annettavia palveluja kuten kotisairaala ja kotihoidon lääkäripalvelut. Erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen sisältyy myös sairaanhoitopiiriin perimä erityisvelvoitemaksu.

Erikoissairaanhoidon tavoitteena on järjestää laadukkaat erikoissairaanhoidon palvelut hoitotakuun mukaisesti ja tarjota erityisosaamista vaativille asiakkaille laadukkaat hoito- ja tutkimuspalvelut. Sairaalakuntoutusta tarvitseville potilaille tarjotaan oikea-aikaiset ja vaikuttavat kuntoutuspalvelut. Erikoissairaanhoidon kokonaisuuteen sisältyvät myös laadukkaat saattohoitopalvelut.

Erikoissairaanhoidon palvelut hankitaan Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä (PSHP). Lisäksi hoitoketjuun kuuluvia palveluja tuottavat mm. Tammenlehmäkeskus ja useat eri palvelusetelituottajat. Erikoissairaanhoidon valinnanvapauden puitteissa asiakkaat voivat myös itse valita haluamansa julkisen palveluntuottajan.

PSHP:ssa erikoissairaanhoidon palvelutuotanto jakaantuu seitsemälle eri toimialueelle, jotka jakaantuvat edelleen vastuualue- ja erikoisalatasolle. Toimialue 1 muodostuu sisätautien vastuualueesta sekä keuhko-, iho-, ja allergiasairauksien vastuualueesta. Toimialueen 2 muodostavat kirurgian, gastroenterologian ja syövänhoidon vastuualueet. Toimialueeseen 3 kuuluvat neuroalojen ja kuntoutuksen, korva- ja suusairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä silmätautien vastuualueet. Toimialue 4 kattaa naistentautien- ja synnytysten, lastentautien sekä lastenpsykiatrian vastuualueet. Toimialueeseen 5 kuuluvat puolestaan aikuispsykiatrian ja nuorisopsykiatrian vastuualueet. Acuta-päivystys muodostaa toimialueen 7.

Toimialue 8 muodostui Hatanpään sairaalasta PSHP:lle siirtyneistä toiminnoista. Toimialueiden lisäksi PSHP:lta tilattavia erikoissairaanhoidon palveluja tuottavat TAYS Sydänsairaala ja tekonivelsairaala Coxa sekä Valkeakosken ja Vammalan aluesairaalat. Lisäksi PSHP:n kautta hankitaan palveluja myös muilta sairaanhoitopiireiltä kuten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin keskitetyt toimenpiteet.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Erikoissairaanhoidon palvelujen kysyntä on jatkanut kasvuaan sekä valtakunnallisesti että Pirkanmaalla. Palvelujen kasvun taustalla on sekä väestön kasvu että väestön ikääntyminen. Vuosittaista, vaikeasti ennakoitavaa vaihtelua palvelutarpeessa aiheuttavat mm. infektioitauteihin liittyvät epidemiat.

Palvelujen kehittämisen keskeisinä tavoitteina ovat vuodeosastojaksojen lyhentäminen, toimenpiteiden ja tutkimusten siirtäminen enenevässä määrin polikliiniksiksi sekä erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon hoitoketjujen sujuvuuden kehittäminen.

Suunnitteilla on terveysasemilla tapahtuvien erikoislääkärikonsultaatioiden käynnistäminen, kiirevastaanottotoiminnan laajentaminen ja perusterveydenhoidon tasoisen jatkokuntoutusosaston käynnistäminen.

TAYS Hatanpäällä jatkaa toimintaansa Kampus-johtoryhmäyöskentely, jonka tavoitteena on varmistaa hoitoketjujen toimivuus ja yhteistyö sairaalan ja perusterveydenhuollon sekä muiden peruspalvelujen välillä.

Talous

Käyttötalous (1 000 euroa)	Muutettu TA 2018 *	TA 2019
Toimintatulot	525	510
Toimintamenot	-287 864	-307 343
Toimintakate	-287 340	-306 833

*) Muutettu TA 2018 ei sisällä vielä KV 20.8.2018 päätettyjä talousarviomuutoksia.